ECLI:LV:AT:2022:0228.C30853118.8.S
Lieta Nr. C30853118, SKC–19/2022
Civillietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
S P R I E D U M S
Rīgā 2022.gada 28.februārī

Senāts šādā sastāvā:
senators referents Valerijs Maksimovs,
senators Intars Bisters,
senatore Marika Senkāne
izskatīja rakstveida procesā civillietu sakarā ar SIA „WEST & CO" kasācijas sūdzību par Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2020.gada 24.februāra spriedumu SIA „WEST & CO" prasībā pret maksātnespējīgas procesa administratori Leldi Lesiņu ar trešo personu ERGO Insurance SE Latvijas filiāli par zaudējumu atlīdzības piedziņu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Liepājas tiesas 2016.gada 23.marta spriedumu pasludināts SIA „TN HIDROLATS" maksātnespējas process, par administratori ieceļot Leldi Lesiņu.
Starp administratori un /pers. D/ 2017.gada 23.oktobrī noslēgts cesijas līgums, ar kuru MSIA „TN HIDROLATS" nodeva /pers. D/ savas likumiskās prasījuma tiesības pret debitoriem OOO „Beltehnika", OOO „Profstal", SIA „BALTTEHNIKA" un UAB „DAGMITA" par kopējo summu 83 076,50 EUR. Par prasījumu tiesību cesiju /pers. D/ samaksāja atlīdzību 350 EUR.

[2] SIA „WEST & CO" 2018.gada 17.decembrī cēla prasību pret maksātnespējas procesa administratori Leldi Lesiņu, lūdzot piedzīt zaudējumus 7025 EUR un noteikt prasītājai tiesības saņemt likumiskos 6 % gadā no parāda summas par laiku līdz sprieduma izpildei.
Prasība pamatota ar šādiem apstākļiem.
[2.1] Prasītāja maksātnespējas procesā atzīta par parādnieka MSIA „TN HIDROLATS" nenodrošināto kreditoru, un tās prasījums iekļauts kreditoru prasījumu reģistrā. Parādnieka nenodrošinātais kreditors bija arī Valsts ieņēmumu dienests (turpmāk – VID).
[2.2] Atbildētāja pārkāpusi Maksātnespējas likuma prasības, jo nav informējusi prasītāju (kreditoru) par parādnieka maksātnespējas procesa izmaksu sarakstu, kreditoru prasījumu segšanas plānu, par nodomu slēgt cesijas līgumu, kā arī nav pārskaitījusi prasītājai pienākošos naudas līdzekļus.
Pirms parādnieka maksātnespējas procesa izmaksu saraksta un kreditoru prasījumu segšanas plāna sastādīšanas atbildētāja sedza tikai VID prasījumu, tostarp blakus prasījumu. Līdz ar to atbildētāja nodarījusi prasītājai zaudējumus 7025 EUR apmērā.
[2.3] Prasība celta, pamatojoties uz Civillikuma 1770., 1779.pantu, Maksātnespējas likuma 81.panta pirmās daļas 8.punktu, 117.panta trešo daļu, 118.panta ceturto un piekto daļu.

[3] Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2019.gada 27.jūnija spriedumu prasība noraidīta.

[4] Izskatījusi lietu sakarā ar SIA „WEST & CO" apelācijas sūdzību, Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2020.gada 24.februāra spriedumu prasību noraidījusi.
Spriedums pamatots ar šādiem motīviem.
[4.1] Atbildētāja savu pienākumu, kas paredzēts Maksātnespējas likuma 81.pantā, ir izpildījusi. Atbildētāja dokumentus izsūtījusi visiem kreditoriem, tai skaitā prasītājai, uz norādīto kontaktadresi */elektroniskā pasta adrese/*. Līdz ar to nepamatots ir prasītājas apgalvojums, ka tā nekādus dokumentus no atbildētājas nav saņēmusi, tādēļ nav varējusi savlaicīgi iebilst ne pret VID kreditora prasījuma apmierinājumu, ne pret noslēgto cesijas līgumu.
[4.2] Atbilstoši Maksātnespējas likuma 82.pantam prasītāja iebildumus ne pret VID kreditora prasījuma samaksu, ne cesijas līgumu administratoram nav izteikusi.
[4.3] Nav pamatots prasītājas arguments, ka atbildētāja pārkāpusi Maksātnespējas likuma 117.panta trešo daļu, jo, kā redzams no lietas materiāliem, atbildētāja regulāri nosūtījusi prasītājai juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksu sarakstu un kreditoru prasījumu segšanas plānus, ieskaitot informāciju par kreditora VID prasījuma apmierināšanu, taču nekādi iebildumi likumā noteiktajā 15 dienu termiņā no prasītājas nav saņemti.
[4.4] Atbildētāja nav ievērojusi Maksātnespējas likuma 118.panta devītās daļas normu, taču jāvērtē, vai šīs normas neievērošanas sekas ir radījušas prasītājai zaudējumus.
Tā kā atbildētāja savlaicīgi 2017.gada 24.maijā informējusi pārējos kreditorus par visa VID prasījuma segšanu un likumā noteiktajā 15 dienu termiņā nekādus iebildumus pret to nav saņēmusi, atbildētājai bija pamats uzskatīt, ka kreditori akceptē viņas darbības un, ievērojot Maksātnespējas likuma 6.panta 6.punktā paredzēto apgrozības ātruma principu, tai bija tiesības izmaksāt VID kreditora prasījumu.
[4.5] Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 113.panta pirmās daļas 9.punktu un šā panta trešo daļu administratoram jāinformē kreditori par nodomu cedēt prasījumu, savukārt kreditoriem ir tiesības izteikt savus iebildumus.
2017.gada 14.septembrī atbildētāja paziņojusi kreditoriem, tai skaitā prasītājai, par nodomu slēgt cesijas līgumu. Lietā nav pierādījumu, ka prasītāja vai kāds cits no kreditoriem izteikuši iebildumus par cesijas slēgšanu, tāpēc nav pamatots prasītājas arguments, ka tā nav zinājusi par cesijas līguma slēgšanu.

[4.6] Lietā nav nodibināti likumā paredzētie priekšnosacījumi zaudējumu piedziņai, proti, atbildētājas prettiesiska vainojama rīcība (darbība vai bezdarbība); zaudējumu esība un to konkrēts apmērs un cēloniskais sakars starp prettiesisko rīcību un nodarītajiem zaudējumiem.

Maksātnespējas likums nenodrošina kreditoram visa kreditora prasījuma atgūšanu pilnībā, tādēļ nevar uzskatīt, ka pieteiktais kreditora prasījuma apmērs ir administratora nodarītie zaudējumi kreditoram maksātnespējas procesā. Lietā nav iegūti pierādījumi, ka maksātnespējas procesā būtu iegūti līdzekļi kreditora prasījuma apmierināšanai pilnībā.

[5] Kasācijas sūdzībā SIA „WEST & CO" lūgusi atcelt spriedumu un nodot lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Kasācijas sūdzībā norādīti šādi apsvērumi.

[5.1] Tiesa, noraidot prasību, nav ņēmusi vērā, ka atbildētāja nevarēja izvēlēties, kādā apmērā segt nodokļu administrācijas prasījumu, bet drīkstēja segt tikai likumā noteiktajā – pamatprasījuma – apmērā. Blakus prasījuma apmierināšanai iztērētie līdzekļi administratorei bija jānovirza pārējo nenodrošināto kreditoru prasījumu segšanai.

Ar Maksātnespējas likuma 118.panta pārkāpumu atbildētāja radīja zaudējumus 1683 EUR.

[5.2] Tiesa atstājusi bez ievērības arī faktu, ka atbildētāja kreditoriem nav nosūtījusi paziņojumu Maksātnespējas likuma 81.panta pirmās daļas 8.punkta noteiktajā kārtībā, nenorādot ziņas par parādnieku, prasījuma pamatu un apmēru, kā arī naudas summu, par kādu prasījuma tiesības pret parādnieku tiks cedētas.

[6] Paskaidrojumos sakarā ar prasītājas kasācijas sūdzību atbildētāja norādījusi, ka sūdzība ir nepamatota un noraidāma.

Motīvu daļa

[7] Pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz personu, kas to pārsūdzējusi, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, Senāts atzīst, ka pārsūdzētais spriedums atceļams, un lieta nododama jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

[7.1] Senāts piekrīt kasācijas sūdzības iesniedzēja argumentam, ka administratora rīcība, sedzot pilnā apmērā VID kreditora prasījumu pirms visas mantas atgūšanas, atzīstama par pretēju Maksātnespējas likuma 26.panta otrajai daļai un 117.panta pirmajai daļai.

[7.2] Juridiskās personas maksātnespējas process ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura ietvaros no parādnieka mantas tiek segti kreditoru prasījumi, lai veicinātu parādnieka saistību izpildi (Maksātnespējas likuma 4.panta pirmā daļa).

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 117.panta pirmo daļu administrators 15 dienu laikā pēc parādnieka mantas pārdošanas plāna izpildes sastāda juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksu sarakstu un kreditoru prasījumu segšanas plānu atbilstoši šā likuma 118.pantā noteiktajai kārtībai.

Minētās tiesību normas administratoram uzliek imperatīvu pienākumu sagatavot un nosūtīt kreditoriem prasījumu segšanas plānu un galējo maksātnespējas procesa izmaksu sarakstu, kas apliecina, ka ir veiktas visas bankrota procedūrā plānotās darbības un process pēc kreditoru prasījumu segšanas ir pabeidzams.

[7.3] Kā redzams no pārsūdzētā sprieduma, tiesa atzinusi, ka administratore 2017.gada 24.maijā sagatavoja parādnieka maksātnespējas procesa izmaksu un kreditoru prasījumu segšanas plānu, kad bija atgūti iespējamie naudas līdzekļi, izņemot debitoru parādus.

Tas, ka atbildētāja sastādījusi un nosūtījusi 2017.gada 24.maijā kreditoriem prasījumu segšanas plānu, kurā tostarp tika norādīts par visa VID kreditora prasījuma segšanu, neattaisno atkāpšanos no Maksātnespējas likumā noteiktā kreditoru prasījumu segšanas kārtības. Visiem kreditoriem tiek piešķirtas vienādas iespējas piedalīties maksātnespējas procesā un vienādas iespējas saņemt kreditoriem pienākošās naudas summas. Administratore, sedzot VID kreditoru prasījumu pirms visas mantas atgūšanas, maksātnespējas procesā iesaistītajām personām šīs tiesības ir liegusi.

Tas, ka iebildumi no kreditoriem nav saņemti un ka administratores rīcība bija vērsta uz naudas līdzekļu izdevīgāku un ātrāku iegūšanu, Senāta ieskatā, neizslēdz Maksātnespējas likuma noteikumu pārkāpuma esību (sk. *Augstākās tiesas 2021.gada 26.aprīļa lēmuma lietā Nr. SPC-6/2021 (ECLI:LV:AT:2021:0426.C30412620.4.L) 7.2.punktu*).

Administratora pamatuzdevums ir maksātnespējas procesa efektīvas un likumīgas norises nodrošināšana (Maksātnespējas likuma 26.panta otrā daļa). Šī norma uzliek administratoram pienākumu stādīt maksātnespējas procesa likumību un efektivitāti pirmajā vietā, respektīvi, būt lojālam primāri pret likumu. Lai arī administratoram ir arī lojalitātes pienākums pret kreditoriem un arī parādnieku, tomēr šī lojalitāte nevar būt pārāka pār lojalitāti pret procesa likumību (sk. *Augstākās tiesas 2018.gada 24.maija lēmuma lietā Nr. SKC- 618/2018 (ECLI:LV:AT:2018:0524.C04268909.7.L) 17.punktu, 2021.gada 26. aprīļa lēmuma lietā Nr. SPC-6/2021 (ECLI:LV:AT:2021:0426.C30412620.4.L) 7.2.punktu*).

Tādējādi Senāts atzīst, ka tiesa nepareizi piemērojusi Maksātnespējas likuma normu, un tās secinājumi par administratores rīcības atbilstību efektivitātes un atklātības principam neatbilst šā likuma 26.panta otrās daļas normai.

[7.4] Par pamatotu atzīstams kasācijas sūdzības arguments, ka tiesa nav izvērtējusi, vai atbildētāja, pildot SIA „TN HIDROLATS" maksātnespējas administratores pienākumus (cedējot prasījumu), ir ievērojusi Maksātnespējas likuma 81.panta pirmās daļas 8.punkta paziņošanas noteikumus.

[7.5] Kā tas jau ticis atzīts Augstākās tiesas judikatūrā (*sk. Augstākās tiesas 2015.gada 23.marta sprieduma lietā Nr. SKC-20/2015 (C16099809) 9.punktu; 2016.gada 7.jūnija sprieduma lietā Nr. SKC-7/2016 (C39072411) 10.punktu*) situācijās, kad sabiedrība kļūst maksātnespējīga, par galvenajām ieinteresētajām personām sabiedrības darbībā kļūst tās kreditori.

Atklājot maksātnespējīgai sabiedrībai nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas prasības būtību, Augstākā tiesa norādījusi, ka šādas prasības mērķis ir atgūt līdzekļus, no kuriem apmierināt kreditoru prasījumus (sk. *Augstākās tiesas 2015.gada 23.marta sprieduma lietā Nr. SKC- 20/2015 (C16099809) 9.punktu, 2016.gada 7.jūnija sprieduma lietā Nr. SKC-7/2016 (C39072411) 10.punktu, 2017.gada 29.decembra sprieduma lietā Nr. SKC-351/2017 (ECLI:LV:AT:2017:1229.C04254513.1.S) 7.punktu*). Citiem vārdiem, nodrošināt atgūto līdzekļu (to plašākajā izpratnē) ieplūšanu tieši maksātnespējīgās sabiedrības mantā un tieši sabiedrības kreditoru, nevis trešo personu mantisko interešu nodrošināšanai (sk. *Augstākās tiesas 2018.gada 12.decembra sprieduma lietā Nr. SKC- 201/2018 (ECLI:LV:AT:2018:1212. C39061915.1.S) 7.1.punktu*).

[7.6] Lai arī likums piešķir maksātnespējas procesa administratoram visai lielu rīcības brīvību, tā nevar nonākt pretrunā ar Maksātnespējas likuma 1.pantā definēto mērķi un 6.pantā nostiprinātiem principiem.

Administratoram saskaņā ar Maksātnespējas likuma 26.panta otro daļu ir pienākums nodrošināt maksātnespējas procesa efektīvu un likumīgu norisi, kas nav iedomājams tad, ja netiek izpildītas šā likuma 6.panta 7.punktā (atklātības princips) noteiktās prasības. Administratora pienākums informēt kreditorus par tādiem jautājumiem, kuriem ir nozīme juridiskas personas maksātnespējas procesa norisē, tostarp par nodomu veikt prasījuma tiesību cesiju, caurvijas visam Maksātnespējas likumā ietvertajam regulējumam.

No šā likuma 81.panta pirmās daļas 8.punkta, 113.panta pirmās daļas 9.punkta un trešās daļas normām nepārprotami izriet, ka administrators ir tiesīgs cedēt prasījumu vienīgi tad, ja kreditori, būdami informēti par šādu priekšlikumu, 15 dienu laikā neizteic iebildumus.

Par pienākuma izpildi var liecināt administratores paziņojums, kurā iekļautas ziņas par konkrētu parādnieku, prasījuma pamatu un apmēru, kā arī

sagaidāmā mantiskā ieguvuma ekvivalentu (kas šajā gadījuma sastāda 350 EUR), nevis 2017.gada 14.septembra mantas pārdošanas plāna precizējums, kurā kreditori informēti par nodomu slēgt cesijas līgumu, kas nesamērīgi ierobežo kreditora tiesības pieņemt izsvērtu lēmumu šajā jautājumā, bez iespējas izvērtēt attiecīgā prasījuma apmierināšanas perspektīvas, mantiskā atlīdzinājuma reālās piedziņas iespējamību u.c. faktorus (sk. *Augstākās tiesas 2018.gada 12.decembra sprieduma lietā Nr. SKC- 201/2018 (ECLI:LV:AT:2018:1212. C39061915.1.S) 7.2.punktu*).

[7.7] Apstākļos, kad prasījums pirms maksātnespējas procesa izbeigšanas nedzēsto saistību apmērā netiek cedēts kādam no kreditoriem, bet trešajai personai bez atbilstoša pretizpildījuma un skaidri izteikta kreditoru akcepta, rodas šaubas par maksātnespējas procesa likumīgu norisi un administratora rīcības patiesajiem motīviem, to atbilstību kreditoru interesēm (sk. *Augstākās tiesas 2018.gada 12.decembra sprieduma lietā Nr. SKC-201/2018 (ECLI:LV:AT:2018:1212. C39061915.1.S) 7.4.punktu*).

Ievērojot iepriekš minēto, Senāts atzīst, ka, lai gan darījums noslēgts, apejot kreditorus, tātad pretēji likuma prasībām, tiesa nav pievērsusies tā pārbaudei no cesijas tiesiskuma viedokļa.

Līdz ar to Senāts secina, ka spriedums neatbilst Civilprocesa likuma 97.panta pirmās daļas un 193.panta piektās daļas noteikumiem.

[8] Tā kā spriedums atceļams, saskaņā ar Civilprocesa likuma 458.panta otro daļu SIA „WEST & CO" atmaksājama drošības nauda 300 EUR.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Senāts

nosprieda

Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2020.gada 24.februāra spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Atmaksāt SIA „WEST & CO" drošības naudu 300 EUR (trīs simti *euro*).

Spriedums nav pārsūdzams.

Senators	V. Maksimovs
Senators	I. Bisters
Senatore	M.Senkāne